

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVIII, СВ. 1

ISSN 0350-185X
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVIII, No. 1

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović, Dr Sreto Tanasić,
Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov, Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE
2022

ISSN 0350–185X
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVIII, св. 1

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појовић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Слободан Ремейић, др Јелица Стојановић, др Срејто Танасић,
др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов, др Викјор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2022

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

808

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ = South slavic philologist / главни уредник Рајна Драгићевић. - [Штампано изд.]. - Књ. 1, св. 1/2 (1913) ; књ. 2, св. 1/2 (1921)-књ. 11 (1931) ; књ. 12 (1933)-књ. 17 (1938/1939) ; књ. 18, св. 1/4 (1949/1950)- . - Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1913; 1921-1931; 1933-1939; 1950- (Београд : Вirograf comp). - 24 cm

Полугодишње. - Друго издање на другом медијуму: Јужнословенски филолог (Online) = ISSN 2406-0763
ISSN 0350-185X = Јужнословенски филолог
COBISS.SR-ID 615183

Секретар Уређивачког одбора
др Владан Јовановић

Рецензенти

др Ивана Антонић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), dr Irina Dulebová (Univerzita Komenského, Bratislava), др Валерия С. Ефимова (Институт славяноведения РАН, Москва), др Драгана Вељковић Станковић (Филолошки факултет, Београд), др Биљана Марић (Филолошки факултет, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Борис Ю. Норман (Белорусский государственный университет, Минск), др Људмила Поповић (Филолошки факултет, Београд), др Лариса В. Раџиурская (Университет Лобачевского, Нижний Новгород), др Слободан Реметић (Академија наука и умјетности Републике Српске, Бања Лука), др Владислава Ружић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Срето Танасић (Академија наука и умјетности Републике Српске, Бања Лука), dr Branko Tosovic (Karl-Franzens-Universität, Graz), др Анатолий А. Турилов (Институт славяноведения РАН, Москва).

Ово издање финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 29. марта 2022.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура: Дивна Продановић

Коректура резимеа на руском: Стефан Милошевић

Коректура резимеа на енглеском: дрТатјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу: Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

Штампа: Вirograf comp d.o.o., Атанасија Пуље 22, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Студије и расправе

Роман Н. Кривко: Иерусалимски тип служебной минеи в южнославянской письменности XIV–XV вв.	9
Роман Н. Кривко: Служабни минеј јерусалимског типа у јужнословенским рукописима XIV–XV века	46
Roman N. Krivko: Service Menaion of the Jerusalem Type in the South Slavic Manuscripts of the 14 th –15 th Centuries	47
Драгана В. Станковић: Употреба беспредлошких генитива у говору младих Врањанаца	49
Драгана В. Станкович: Употребление беспредложного родительного падежа в речи молодых людей из г. Вранье	76
Dragana V. Stanković: Use of Genitive without Prepositions in the Spoken Language of Youth from Vranje	77
Лиљия Р. Дускајева, Любовь Ю. Иванова: Гипертекст одной новости в медиалингвистическом преломлении	79
Лилија Р. Дускајева, Љубов Ј. Иванова: Хипертекст новинске вести кроз призму медијске лингвистике	100
Lilija R. Duskajeva, Lyubov Y. Ivanova: The Hypertext of a News Item through the Prism of Media Linguistics	100
Венера Г. Фатхутдинова: Структура и семантика производных глаголов поведения в русском языке	103
Венера Габдулхаковна Фатхутдинова: Структура и семантика изведених глагола понашања у руском језику	118
Venera Gabdulkhakovna Fatkhutdinova: Structure and Semantics of Derived Verbs of Behaviour in the Russian Language	119
Гордана Р. Штасни: О транскатегоризацији и псеудотранскатегоризацији у домену простора	121
Гордана Р. Штасни: О транскатегоризацији и псеудотранскатегоризацији в пространственной сфере	143
Gordana R. Štasni: About Transcategorisation and Pseudotranscategorisation in the Domain Space	145
Душка Б. Кликовац: О природи значења везника <i>док</i> кад означава супротност (контраст)	147
Душка Б. Кликовац: О природи сојуза <i>док</i> при означенију противопостављенија (контраста)	163
Duška B. Klikovac: On the Nature of the Conjunction <i>dok</i> ('while') Denoting Opposition (Contrast)	165

Миливој Б. Алановић: Један тип допунске <i>кад</i> -клаузе	167
Миливой Аланович: Один тип придаточного <i>кад</i> -предложения	187
Milivoj Alanović: Ergänzungssatz mit subjunktor <i>kad(a)</i>	187

Некролози

Академик Предраг Пипер (1950–2021) (Рајна Драгићевић)	189
Wiesław Boryś (1939–2021) (Марта Бјелетић)	199
Дорин Гамулеску (1936–2021) (Биљана Сикимић)	203
Олга Недељковић (1937–2021) (Виктор Савић)	207

Хроника

Међународни округли сто <i>Александар Невскиј и Савва Сербскиј: подвиг и свјатост в языке, литературе, культуре, истории.</i> Институт славјанској культуре Россійского государственного университета им. А. Н. Косыгина и Институт славјановедения РАН. Москва, 24. новембар 2021. г. (Ружица Левушкина) . .	213
Научни скуп <i>Актуелна питања лексикологије и лексикографије српскога језика.</i> Андрићев институт. Андрићград, 8–10. октобар 2021. г. (Наташа М. Миланов)	217
Научни скуп <i>Актуелна питања српског правописа: Нови прилози српском правопису 2.</i> Матица Српска, Нови Сад, Одбор за стандардизацију српског језика, Београд, 23. октобар 2021. г. (Слободан Б. Новокмет)	225

Прикази и критика

Т. И. Вендина. <i>Антропологија диалектног слова.</i> Москва – Санкт-Петербург: РАН, Институт славјановедения, 2020, 682 стр. (Софија Милорадовић)	233
Татјана Трајковић, Надежда Јовић (ур.). <i>На темељима народних говора: зборник радова посвећен проф. др Јордани Марковић поводом одласка у пензију.</i> Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2020, 739 стр. (Бранкица Ђ. Марковић)	243

Наташа Миланов. <i>Српски лексички фонд из угла њолисемије: глаголи, именице, њридеви</i> . Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 465 стр. (Милица Љ. Стојановић)	253
Милош Ковачевић. <i>Србистички огледи</i> . Источно Ново Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства, 2021, 291 стр. (Миланка Бабић)	263
Илијана Чутура. <i>Међуоднос њрилога и њрилошких израза у савременом српском језику</i> . Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, 2020, 295 стр. [електронско издање] (Милош Ковачевић)	275
Драгана Вељковић Станковић, Ивана Ђорђевић. <i>Меѡафоре и аналогие у настѡави српског језика – когнитивни ѡрисѡуи</i> . Београд: Јасен, 2021, 395 стр. (Јована Б. Јовановић)	284
Paweł Kowalski (ed.). <i>Słowotwórstwo w przestrzeni komunikacyjnej</i> . Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 372 стр. (Катарина Митрићевић-Штепанек) . . .	295
Мотоки Номати и Сиори Киёсава (ред.). <i>Грамматика в обществе, общество в грамматике: исследования по нормативной грамматике славянских языков</i> . Москва: Центр славянско-евразийских исследований Хоккайдского университета, Издательский дом ЯСК, 2021, 304 стр. (Срето З. Танасић)	303

Библиографија

Библиографија за 2020. годину расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској (Ана В. Голубовић)	309
---	-----

Регистри

Регистар кључних речи LXXVIII књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1	427
Регистар именâ LXXVIII књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1	429
Напомена	451

Научни скуп *Актуелна питања лексикологије
и лексикографије српског језика*. Андрићев институт.
Андрићград, 8–10. октобар 2021. г.

У организацији Одјелења за српски језик Андрићевог института одржан је у Андрићграду од 8. до 10. октобра 2021. године научни скуп *Актуелна питања лексикологије и лексикографије српског језика*. Ово је четврти по реду скуп у истој организацији посвећен актуелним питањима изучавања српског језика (након скупа посвећеног фонетици и фонологији у српском језику, скупа посвећеног српском правопису, као и скупа посвећеног морфолошким питањима у српском језику, одржаних 2018, 2019. и 2020. године), те је његово организовање потврдило важност континуираног проучавања различитих дисциплина у оквиру науке о српском језику.¹ На поменутом скупу учествовало је петнаест филолога из Србије и Републике Српске, у чију ужу област истраживања спадају и лексикологија и лексикографија српског језика.

Поздравне речи на отварању конференције упутили су Милош Ковачевић, руководилац Одјелења за српски језик Андрићевог института, и Рајна Драгићевић, професор Лексикологије на Филолошком факултету у Београду. Професор Ковачевић истакао је да у српском језику лексикологија спада у најутемељеније гране лингвистике, судећи по броју истраживача који се њоме баве, те да ће скуп показати стање у српској лексикологији и лексикографији, као и да ће се на скупу покренути бројне важне теме из ових области. Рајна Драгићевић изнела

¹ Пракса организовања скупова са темом лексикологије и лексикографије српског језика започела је осамдесетих година прошлог века када су, на основу одржаних конференција, објављена два зборника под називом *Лексикографија и лексикологија* (1982. и 1984. године), док је трећи скуп, *Дескриптивна лексикографија српског језика и њене теоријске основе*, одржан 2001. године, изнедрио још једну публикацију. Након поменутих скупова, на основу којих су настали значајни и утицајни зборници радова о лексикографији и лексикологији, у Институту за српски језик САНУ организован је концем 2019. године велики скуп под називом *Лексикологија и лексикографија у светлу актуелних проблема*, а зборник са радовима изложеним на овом скупу објављен је крајем 2021. године.

је очекивање да ће скуп утицати на даљи развој лексикологије као научне дисциплине у оквиру науке о српском језику. Она се осврнула на историјат проучавања лексикологије на факултетима у Србији, напоменувши да је то једна од најмлађих лингвистичких дисциплина, те да је први центар у Србији који је увео овај предмет био Филолошки факултет у Београду, на ком је 1981. године Даринка Гортан Премк почела да предаје Лексикологију. Говорећи о изучавању лексикологије у српском језику, навела је да је до прве деценије XXI века предмет Лексикологија био део Морфологије, а данас се, како је нагласила, на основним, мастер и докторским студијама на Групи за српски језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду, као основни или изборни, предаје неколико предмета који припадају лексикологији као лингвистичкој дисциплини.

Након пригодних уводних речи, прешло се на радни део конференције. У преподневној секцији своје реферате изложили су Рајна Драгићевић (која је, уз Милоша Ковачевића, била председавајућа ове секције), Стана Ристић (која није била у могућности да присуствује, те је њен реферат прочитала Ивана Лазић Коњик), Владан Јовановић, Душанка Вујовић, Ивана Лазић Коњик, Неђо Јошић, Ненад Ивановић, Марија Ђинђић и Наташа Миланов. Преподневну секцију отворила је Рајна Драгићевић рефератом „Значењска структура деривата“ истичући најпре да се у радовима већине аутора однос међу значењима деривата може објаснити полисемијом, семантичком блискошћу која настаје као резултат понављања истог творбеног модела или хомонимијом, а као проблематичан поменула је и начин представљања овог односа у српској дескриптивној лексикографији, првенствено у Речнику САНУ. Ауторка је нагласила да се семантици деривата не може прилазити на исти начин као семантици творбено неизведених лексема, јер је дериват подложен утицају контекста који му омогућава велики број интерпретација и отворену семантичку структуру. За објашњавање односа међу лексемама чија значења настају понављањем једног творбеног обрасца (нпр. *златџара* 1. „продавница злата и накита“; 2. агр. а. „врста јабуке“ итд.), као могући је предложила термин А. Киклевича амбисемија, под којим се подразумева „принцип конфигурације два значењска елемента у језичком систему: номинативног (који је изражен у форми и структури знака) и интерпретативног (који указује на говорникова знања о свету око себе)“. Такође је напоменула да питање употребе овог термина захтева даљу разраду.

У наредном реферату, „Речник САНУ – поводом публикавања 21. књиге“, Стана Ристић представила је најновији том овог речника омеђен одредницама *йогдекад(а)* и *йокуйиџи*, са обрађених око 7600 одредница, углавном творених префиксима *йо-* и *йод-*. Након изношења најважнијих чињеница о историјату израде Речника САНУ, ауторка је говорила о хро-

нолошкој, територијалној, функционалностилској и тематској заступљености извора, те је истакла да грађу за овај речник чини преко 4000 различитих ауторских дела, новина, часописа, различитих лексикографских извора, збирки речи итд. Затим је изнела најзначајније податке о дигитализацији која је у току и која би требало да убрза рад на изради Речника САНУ. На крају је истакла важност грађе овог речника за сваковрсна проучавања, која представља „најрепрезентативнији корпус савременог српског језика“, али је указала и на то колико је важно да се процес израде овог речника доведе до краја и колико ће завршени речник значити.

Владан Јовановић је у реферату „Лексичко значење и концепт у српском лексикографском опису“ истраживао питање односа значења и концепта у домену описа речи и њиховог представљања у описним речницима. Полазећи од учења руских лингвиста З. Д. Попове и Ј. А. Стернина, под концептом подразумева „значење гледишта, схватања нечега, укључујући у њега често и оцену вредности на основу хијерархије појмова одређене области знања, веровања, мишљења и сл.“. Нагласио је и да је за сагледавање концепта потребно узети у обзир не само основну реч него и творенице од ње изведене (нпр. код деривата лексеме *йоњава*, именице *йоњавар*, препознаје се концепт 'иметка'). Закључио је да на учешће концептуалне компоненте значења у лексикографском опису утиче више фактора – концепција речника (у тематски оријентисаном речнику већа пажња ће се обраћати на концепте него у речнику општег типа), лексикографско опредељење да се у опис лексеме унесе и концепт као његова надградња, као и знање лексикографа о месту одређене лексеме у систему знања и вредности области којој концепт припада.

Полазећи од податка да у српском језику постоје тек два речника језика писаца, *Речник Његошева језика* и *Речник њоезије Милана Ракића*, Неђо Јошић је у свом излагању „Поглед на ауторску лексикографију нашу и страну с освртом на питање израде рјечника Андрићевог књижевног дјела“ истакао потребу израде ауторског речника књижевних дела нобеловца Иве Андрића, напомињући да се његово књижевно дело годинама проучава из различитих аспеката. Израдом оваквог речника почела би да се попуњава празнина у српској ауторској лексикографији.

Ивана Лазић Коњик је у реферату „Социјални фемининативи у српском језику – неолошки и лексикографски аспект“ указала на појаву нових назива за звања и занимања жена, као и на лексиколошка проучавања ових неологизама у српском језику. У реферату је изложила податке из грађе (издвојила је 293 фемининатива који почињу словима *a*, *b*, *c*, *ч* и *ћ*, потврђених у постојећим дескриптивним речницима, као и 165 нових, досад незабележених фемининатива) и нашла да се нови фемининативи уклапају у постојеће творбене обрасце у српском језику, те да међу њима постоји изражена творбена конкурентност (нпр. *биоло-*

гичарка/биолошкиња/биологица). Закључила је да фемининативи имају нестабилан статус у језичком систему и употреби. Такође је напоменула да су у једнотомном речнику Матице српске, за разлику од шестотомног, изостали углавном они фемининативи који су у савременом језику архаично или дијалекатски маркирани (какви су *(х)аџика*, *адвокајџовица*, *ајнлегерица*), док је значајно повећан број нових фемининатива (какви су *абоненџкиња*, *аквизиџерка*, *акробајџкиња*).

Тема излагања Ненада Ивановића били су „Метајезички изрази са релативизатором обично у служби граматичких обележја речи (на материјалу из Речника САНУ)“. Сам појам релативизатор аутор дефинише као исказ у облику заградама који се у описним речницима наводи у склопу дефиниције и којим се основна информација дата у дефиницији конкретизује или релативизује додатном информацијом. Говорећи о значењу компоненте *обично* у лексикографском метајезику, аутор је анализирао случајеве регуларне употребе метајезичких израза са овом компонентом при дефинисању граматичких обележја именица, придева и глагола. Други аспект који је у излагању обрађен јесте анализа односа граматичког и лексичког значења у речничким дефиницијама које садрже изразе са релативизаторима *обично*, *честіо* и *рејџко*. Закључио је да метајезички изрази са овим компонентама у служби граматичких обележја речи показују да се у дескриптивној лексикографији размишља о односу граматике и лексике као о виду језичке динамике, те да би ове изразе требало даље проучавати, обогаћивањем њихове примене у речнику новим теоријским знањима и исправљањем неуједначености.

Душанка Вујовић изложила је реферат под називом „О програму за унос и обраду речи новог вишетомника Матице српске“. Ова ауторка, један од чланова редакционог одбора будућег вишетомног речника савременог српског језика, чија се израда припрема у Матици српској, упознала је учеснике конференције са основним техничким решењима, концепцијом и изворима за овај речник (које чини српска писана реч објављена у периоду од друге половине XX века до савремених текстова са почетка XXI века), као и са припремом електронског корпуса савременог српског језика. База за овај речник садржи око 650 књижевних дела, стручне литературе, уџбеника, речника итд. у електронском облику. Будући да овај сложени посао подразумева и обраду извора на начин да они буду употребљиви за израду електронског корпуса, члан пројектног тима је и програмер, док Д. Вујовић, уз руководиоца пројекта, координира рад лексикографа и информатичара. Ауторка је на примеру лексеме *дејџић* показала какве ће податке о овој именици будућа база понудити.

Реферат Марије Ђинђић „Поредбене фразеолошке јединице у српском и турском језику“ за тему је имао компаративно-контрастивну анализу поредбених фразеолошких јединица са компонентом *gibi* у

турском, односно компонентом *као* у српском језику. Ауторка је указала на изузетно сложен посао лексикографа чији је примарни задатак да приликом превода пронађе изразе адекватне по значењу, сликовитости и стилској боји израза, а веома често треба да познаје и лингвокултуролошку позадину. Анализирајући одговарајућа фразеолошка поређења, нашла је да се нека поређења поклапају, представљају потпуне кореспонденте (нпр. *живети као њаша* (живети врло добро, богато) = *paşa gibi yaşamak*). Међутим, будући да приликом превођења треба водити рачуна и о фреквенцији фразеолошких јединица, за наведену глаголску поредбену фразему у речнику би требало да се дају и они који су учесталији и познатији говорницима српског језика, каква је фразема *живети као бубрег у лоју*.

У излагању Наташе Миланов под називом „О вишезначности једног типа именица у српском језику“ представљен је семантички потенцијал полисемантичних именица којима се именују предмети кружног облика, какве су *круг, коло, обрuch, колуш, колушур, њрсџен*. Истраживање је показало да су ове именице семантички веома богате, али и да су често међусобно заменљиве у контексту. Ове лексеме у свом семантичком садржају поседују веома продуктивну сему 'који је округлог облика' која повезује велики број значења. Трагајући за одговором на питање одакле толико семантички богатих лексема које се односе на исти денотат, ауторка је нашла да то мора имати везе са важношћу самог појма круг за говорнике, будући да је стварност препуна појмова овог облика, као и да је кружно кретање један од доминантних облика кретања у природи. Закључила је да је за говорнике важан и појам овог облика, али и лексема која га именује.

У поподневној секцији којом су председавале Миланка Бабић и Душанка Вујовић излагало је шест референата – Миланка Бабић, Весна Николић, Биљана Мишић, Валентина Илић, Михаило Шћепановић и Милош Ковачевић. Копредседавајући ове секције, Миланка Бабић, у реферату „Лексема ЈОШ: значење и употреба“ анализирала је непунозначну лексичку јединицу *joш* са семантичког, синтаксичког и прагматичког аспекта. Осим прилошког значења, нагласила је њену важну функцију модификатора и њен статус између партикуле и везника, наводећи да у одређеној употреби садржи истовремено оба ова елемента. Ова лексема се, у зависности од контекста, реализује у различитим синтаксичким конструкцијама.

„Братићев БИШ: лексичко-граматичка одгонетка“ предмет је истраживања Михаила Шћепановића које разматра ономастички појам затамњеног порекла *Биш* и изведеницу од њега *Бишани*, који се употребљавају у књижевном делу Радослава Братића. Одбацујући став књижевних критичара који овај ојконим проглашавају митским местом,

производом пишчеве фикције, а ослањајући се на мишљење А. Ломе о томе да је лексема *Бишина* настала супстантивизацијом адјектива, Шћепановић налази разлоге и потврде да је ова лексема назив за више топонима на територији Босне који у своме имену садрже сегмент *биш*, попут села *Бишина* у источној Босни. Такође налази и бројне друге ономастичке називе који у свом саставу садрже управо сегмент *биш* или су фонетски блиски са њим (нпр. *Бишевац*, *Љубиша*).

На значај коришћења савремених електронских извора у језичким истраживањима, али и на недостатке оваквих извора указала је Весна Николић у реферату „Улога и значај електронског корпуса у истраживању паронима“. Електронски корпуси (СрпКор, који се израђује на Математичком факултету, и отворени корпус srWaC (Serbian Web)) показали су се веома корисним приликом разматрања односа између истокоренских синонима и паронима, као и приликом праћења процеса десинонимизације лексема. Међутим, ауторка истиче и њихове озбиљне недостатке – СрпКор није ажуриран од 2013. године, док се претрагом отвореног корпуса srWaC добија значајна количина нежељеног материјала. Електронски корпуси су у ауторкином истраживању потврдили да је у савременом језику дошло до разједначавања некада потпуних синонима (нпр. *извршилац/извршиатељ*, *давалац/давач*). Такође је нагласила и важност истраживања паронимије, која потврђује колико је принцип језичке економије важан и моћан у језику.

Излагање Биљане Мишић, које носи наслов „Полисемантичка структура глагола *доћи* у књижевноумјетничком и научном стилу“, имало је за предмет испитивање механизма настајања секундарних значења глагола *доћи*, као и упоређивање полисемантичког потенцијала овог глагола у књижевноуметничком и научном стилу. Како је ауторка истакла, глагол *доћи* као примарну семантичку компоненту укључује просторну компоненту, па је разумљива његова фреквентност у наративним текстовима. Међутим, у научном стилу овај се глагол појављује у малом броју значења, најчешће као семикопулативни глагол у оквиру декомпонованог предиката. Анализа је показала да су секундарна значења глагола *доћи* семантички хетерогенија у књижевноуметничком него у научном стилу. Као најпродуктивнија показала се семантичка компонента ’адлативност’ која се, у већини значења, транспонује у ’резултативност’, из чега произлази да се глаголом *доћи* означава настанак стања када се објекат који се креће нашао, тј. почео да се налази у завршној тачки свог кретања.

Валентина Илић у реферату под називом „Метонимија као когнитивни и лексички механизам у контексту наставе матерњег (српског) језика“ проблематизовала је досадашњи положај метонимије у односу на метафору у настави српског језика. Истакла је да историјат и савремени статус метонимије у програмским садржајима и уџбеницима показују да

се метонимија, без изузетка, учи након метафоре. Полазећи од законитости когнитивног развоја и начина функционисања дечијег мишљења, на које упућују налази психолингвистичких испитивања, показала је да се метонимијски механизам раније и брже усваја од метафоричког, те се и у познијем добу метонимија брже и лакше обрађује од метафоре. Ауторка је нагласила да се у образовним процесима мора указати на значај метонимијских преноса, почевши од стандардних метонимијских образаца, заснованих на односима конкретне, чулно сазнатљиве блискости, а да се тек након тога може указивати на слободнија и когнитивно захтевнија метафоричка пресликавања.

Последњи реферат у поподневној секцији, „Колико значења има лексема 'ствар'?", изложио је Милош Ковачевић. Полазећи од чињенице да у дескриптивним речницима српског језика ова лексема има тек неколико значења, нагласио је њено изузетно уопштено примарно значење дато у речницима, „сваки предмет, производ било чега, било шта неживо што материјално или физички постоји“. На грађи од око 5700 примера из различитих извора закључио је да контекст спецификује значење ове именице, те да она може да се комбинује са сваком врстом речи у пренесеном значењу. Ова лексема је, према Ковачевићу, подложна декомпоновању, јавља се у бројним перифрастичким конструкцијама какве су нпр. *избор је субјективна ствар (избор је субјективан); за нас је важна ствар (за нас је важно); не њихвања договорене ствари (не њихвања договорено)* итд.

Услед неповољне епидемијске ситуације неки од планираних учесника нису излагали своје реферате. Тако ће се радови Светлане Слијепчевић Бјеливук „Концепција Појмовника српских лингвистичких термина – изазови и могућа решења“, Милене Јакић „Процена заступљености језичких феномена на примеру антонимије и њен утицај на језичка истраживања“, Тање Танасковић „Стереотипи мед и пчела у српском језику“ и Наташе Вуловић Емонтс „Фраземе у роману Омерпаша Латас: семантичко-фразеографски приступ“ придружити радовима осталих учесника конференције, у зборнику чије је штампање планирано за 2022. годину.

Након излагања учесника уследила је продуктивна дискусија која је, на основу тематике реферата, показала да се разматрање актуелних питања српске лексикологије и лексикографије дели на три главна правца – истраживања произашла из грађе издвојене на основу електронске претраге, који су пример „новог времена“, савремених тенденција у науци о језику, затим истраживања настала на основу формализације лексикографског искуства, као и истраживања у којима се преплићу питања значења и употребе лексема. Наглашено је да су у веома богатим и интересантним истраживањима проширене и из новог угла осветљене актуелне теме, да су у неким радовима покренута нова питања, а да се свима њима

доприноси даљем развоју и унапређењу лексикологије и лексикографије. Такође је најављено да ће, у организацији Одјељења за језик Андрићевог института, након конференција посвећених појединачним гранама науке о српском језику, у будућности бити организоване и оне посвећене међузависности више лингвистичких дисциплина, а једна од њих биће о интеракцији лексикологије и творбе речи. Дискусија је настављена и током заједничке вечере учесника конференције, а сутрадан, у недељу 10. октобра, учесници су напустили Андрићград.

Иако је тренутна епидемијска ситуација онемогућила да скупу присуствују сви пријављени учесници, његово одржавање показало је колико су неопходна и добродошла окупљања која укључују непосредни контакт учесника и живу дискусију, директну размену мишљења и идеја. Представљени резултати истраживања указали су на правац развоја лексиколошке науке и лексикографске праксе, који укључује изучавање нових, досад неистражених питања, сагледавање већ обрађених тема из новог угла, али и примену нових методологија у постојећим истраживањима. Евидентно је да лексички систем српског језика представља неисцрпан извор за разноврсна истраживања и да је потребно одржавати скупове посвећене овој области. Резултати произишли из истраживања учесника ове конференције свакако ће бити повод и подстрек будућим проучавањима лексичког система српског језика.

*Наташа М. Миланов**

Институт за српски језик САНУ
Београд

* natasa.milanov@isj.sanu.ac.rs